

บทที่ 4 คุณธรรม และจริยธรรมของวิชาชีพครู

ความหมายของคุณธรรม

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานพุทธศักราช 2542

“คุณธรรม” ความหมายว่า สภาพคุณงามความดี

ราชบัณฑิตสถาน (2554 : 187)

คุณธรรม หมายถึง หลักธรรมจริยาที่สร้างความรู้สึกรักชอบ
ซื่อสัตย์ในทางศีลธรรม มีคุณงามความดีภายในจิตใจอยู่ใน
ขั้นสมบูรณ์จนเต็มเปี่ยมด้วยความสุข การเป็นผู้มีคุณธรรม
คือ การปฏิบัติตนอยู่ในกรอบอันดีงาม

(ประภาสรี สีสอ้าไพ, 2550 : 110)

ธรรมชาติของความดี ลักษณะของความดี หรือสภาพของ
ความดีที่มีอยู่ในตัวบุคคลใดบุคคลหนึ่ง

(ยงต์ ชุ่มจิต, 2558 : 153)

สรุปได้ว่า....

คุณธรรม หมายถึง สภาพความดีงามที่อยู่ภายในตัว
บุคคลที่ทำให้เกิดความรู้สึกผิตชอบชั่วดี เป็นสิ่งที่
ควบคุมการประพฤติปฏิบัติตนของบุคคลให้อยู่ใน
แนวทางที่ดีที่พึงประสงค์

ความหมายของจริยธรรม

หลักความประพฤติปฏิบัติที่ถูกต้องดีงาม มีคุณค่าควร
แก่การนำไปดำเนินชีวิต หรือหลักในการดำเนินชีวิตอย่าง
ประเสริฐ

(ยนต์ ชุ่มจิต, 2558 : 155)

จริยธรรม = จริย + ธรรมะ คือ ความประพฤติที่เป็นธรรมชาติ เกิดจาก
คุณธรรมในตัวเอง ก่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยในสังคม

จริยธรรม คือ การกระทำ ทั้งกาย วาจา และใจ ที่ดีงาม เป็นประโยชน์ต่อ
ตนเองและสังคม

(กมล ทองธรรมชาติ 2529 : 80-82)

จริยธรรม หมายถึง ความประพฤติที่ถือว่าเป็นสิ่งที่มีคุณค่า
ความประพฤติเหล่านี้ประกอบด้วย ศีลธรรม คุณธรรม เนติกรรม
และธรรมเนียมประเพณี

(สาโรช บัวศรี)

สรุป

จริยธรรม หมายถึง การแสดงออกด้วยการประพฤติปฏิบัติทั้งทางกาย วาจา ตามคุณธรรมที่บุคคลผู้นั้นยึดถือ

คุณธรรมและจริยธรรม

มักใช้คู่กันแต่มีความหมายแตกต่างกัน...

คุณธรรมเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคุณงามความดีภายในจิตใจ

ส่วนจริยธรรมเป็นผลที่เกิดจากคุณธรรม

จริยธรรมเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยคุณธรรมเป็นปัจจัยให้กระทำ

กล่าวคือ บุคคลใดเป็นผู้มีคุณธรรมสูง จริยธรรมก็จะดี คนใดมีคุณธรรมต่ำหรือคุณธรรมด้านใดคนหนึ่งขาดหายไปจริยธรรมของบุคคลนั้นก็จะไปในทางที่ไม่พึงประสงค์

- **คุณธรรม** หมายถึง สภาพคุณงามความดีงามที่ถูกปลูกฝังขึ้นในจิตใจ และ ความถูกต้องในการแสดงออกทั้งกาย วาจา และใจ ของแต่ละบุคคล
เช่น ความกตัญญู ขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ มีน้ำใจ
- **จริยธรรม** หมายถึง การประพฤติปฏิบัติ การกระทำดี ตามคุณธรรมที่มีอยู่ใน จิตใจ ปรากฏเป็นความดีงาม ทั้งทางกาย ทางวาจา และ ทางใจ
เช่น ช่วยคนตาบอดเดินข้ามถนน เสียสละที่นั่งให้เด็ก สตรี คนท้อง คนชรา

ศีลธรรม หมายถึง หลักคำสอน กฎเกณฑ์ ข้อห้าม ข้อประพฤติปฏิบัติ
หากไม่ประพฤติปฏิบัติตาม ถือว่าประพฤติผิด

ความสำคัญของคุณธรรมของวิชาชีพครู

คุณธรรมเป็นเสมือนหลักการสำคัญที่ให้ไว้สำหรับบุคคลหรือสังคมได้นำไปประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิต จะช่วยให้บุคคลปฏิบัติงานได้อย่างราบรื่น มีความสำเร็จในงานที่ทำเป็นคนดีของครอบครัว สังคม และประเทศชาติ สำหรับครูกับคุณธรรมนั้นจะต้องเป็นของคู่กัน **หากครูขาดคุณธรรมเมื่อใดก็เหมือนกับนักบวชที่ไร้ศีล**

ครูเป็นผู้มีหน้าที่อบรมสั่งสอนเยาวชนให้เป็นคนดี มีคุณภาพ ครูจำเป็นต้องมีคุณธรรมเป็นอย่างยิ่ง เพราะ**คุณธรรมจะช่วยให้ครูเป็นผู้มีความประพฤติที่ดีงาม มีการวางตัวดีและเหมาะสมกับกาลเทศะ เป็นที่เคารพ และเป็นน่าเชื่อถือของศิษย์**

คุณธรรมจริยธรรมมีความสำคัญสำหรับตัวครู

- 1) ช่วยทำให้ครูเจริญก้าวหน้าและมีความมั่นคงในงานอาชีพครู
- 2) ได้รับการยกย่องสรรเสริญจากบุคคลทั่วไป เป็นที่เคารพรักใคร่ของศิษย์
- 3) มีชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข ไร้ภัยอันตรายใดๆ เพราะแวดล้อมด้วยความรักความนับถือจากศิษย์และประชาชนทั่วไป
- 4) ครอบครัวมีความอบอุ่นมั่นคง ฐานะทางเศรษฐกิจไม่ฝืดเคือง

- 1) คุณธรรมช่วยหล่อหลอมให้เป็นผู้ที่มีความพอดี ไม่ขาดไม่เกินความพอดีนี้ก็คือการเดินทางสายกลาง ความพอประมาณ
- 2) คุณธรรมช่วยให้เป็นผู้ที่รู้จักใช้เหตุผลและใช้ปัญญาเป็นเครื่องนำทางให้ทำในสิ่งที่ถูกต้อง
- 3) คุณธรรมช่วยให้เป็นคนที่กล้าหาญ กล้าทำในสิ่งที่ควรทำและไม่กล้าทำในสิ่งที่ไม่สมควร
- 4) คุณธรรมช่วยให้เป็นผู้ที่มีความยุติธรรม
- 5) ผู้เป็นครูสามารถนำเอาคุณธรรมต่าง ๆ ที่ประพฤติปฏิบัติอยู่ไปอบรมสั่งสอน และเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ศิษย์
- 6) คุณธรรมของครู ทำให้เกิดศรัทธาเลื่อมใสจากใจของผู้เกี่ยวข้อง ก่อให้เกิดความมั่นคงวิชา ในอาชีพครู
- 7) ในสังคมที่มีคนดีมีคุณธรรมควบคู่กับความรู้ ลดการหาแต่ประโยชน์ส่วนตัว แต่จะเห็นแก่ส่วนรวมเป็นส่วนใหญ่ และทำประโยชน์ให้แก่ประเทศชาติอย่างแท้จริง

หลักทศพิธราชธรรม

1. ทาน หมายถึง การให้, วัตถุที่พึงให้
2. ศีล หมายถึง ข้อปฏิบัติตนตามหลักศาสนา, ยึดหลักศีลธรรม
3. บริจาคะ หมายถึง การเสียสละความสุขของตนเอง
4. อาชชวะ หมายถึง ความตรง ความซื่อสัตย์ และความจริงใจในการทำงาน
5. มัททวะ หมายถึง ความเป็นผู้อ่อนโยน มีสัมมาคารวะต่อผู้ใหญ่ แสดงความอ่อนโยนต่อผู้มีฐานะเสมอกันและต่ำกว่า
6. ตบะ หมายถึง ความมีวิริยะหรือความเพียร
7. อักโกธะ หมายถึง ความไม่โกรธ
8. อวิหิงสา หมายถึง ความไม่เบียดเบียน
9. ชันติ หมายถึง อดทนไม่ว่าจะเป็นการอดทนทางกาย จิตใจ
10. อวิโรธนะ หมายถึง การโอนอ่อนผ่อนปรน การประสมประสานให้เกิดความสามัคคี

◆ คุณธรรม 4 ประการของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช

คุณธรรมประการที่ 1 คือ การรักษาความสัจความจริงใจต่อตัวเองที่ประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์และเป็นคุณธรรม

ความสัจ คือ สัจจะ ความจริงใจ เป็นคนพูดจริงทำจริงอย่างไรก็ปฏิบัติอย่างนั้นเป็นปกตินิสัย

คุณธรรมประการที่ 2 คือ การรู้จักข่มใจตนเอง ให้ประพฤติและปฏิบัติอยู่ในความสัจความดีนั้น

คุณธรรมข้อนี้แยกได้เป็น 2 ประการ คือ

1) รู้จักข่มใจตนเอง ให้ประพฤติและปฏิบัติอยู่ในความสัจความดีนั้นการข่มใจ หมายถึงการรู้จักบังคับตนเองไม่ให้โลภอยากได้ในทางทุจริตผิดศีลธรรม

2) การฝึกใจ หมายถึง การรู้จักฝึกฝนตนเองรู้จักฝึกตัวฝึกใจปรับปรุงแก้ไขตัวเอง ให้เหมาะสมกับภาวะและสถานะของตน รู้จักยับยั้งใจไม่ถลาลงไปสู่ความชั่ว

**คุณธรรมประการที่ 3 คือ การอดทน อดกลั้น และอดออม ที่จะไม่ประพฤติกว้าง
ความทุจริต ไม่ว่าจะด้วยเหตุประการใด**

เป็นคุณธรรมที่สามารถแยกได้เป็น 6 อย่าง ได้แก่

- 1) การอดทนที่จะไม่ประพฤติกว้างความสัจ ไม่ว่าจะเป็นอย่างใดด้วยเหตุประการใด
- 2) การอดทนที่จะไม่ประพฤติกว้างความสัจสุจริต ไม่ว่าจะเป็นอย่างใดด้วยเหตุประการใด
- 3) การอดกลั้นที่จะไม่ประพฤติกว้างความสัจ ไม่ว่าจะเป็นอย่างใดด้วยเหตุประการใด
- 4) การอดกลั้นที่จะไม่ประพฤติกว้างความสุจริต ไม่ว่าจะเป็นอย่างใดด้วยเหตุประการใด
- 5) การอดออมที่จะไม่ประพฤติกว้างความสัจ ไม่ว่าจะเป็นอย่างใดด้วยเหตุประการใด
- 6) การอดออมที่จะไม่ประพฤติกว้างความสุจริต ไม่ว่าจะเป็นอย่างใดด้วยเหตุประการใด

คุณธรรมประการที่ 4 การรู้จักละความชั่ว ความทุจริต และรู้จักสละ
ประโยชน์ส่วนน้อยของตน เพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ของบ้านเมือง

คุณธรรมข้อนี้เป็นการสอนให้ละวาง 2 อย่าง คือ

- 1) ละวางความชั่ว
- 2) ละวางความทุจริตและสละประโยชน์ส่วนน้อยของตน เพื่อ
ประโยชน์ส่วนใหญ่ของบ้านเมือง

การละวาง หมายถึง การละทิ้ง ไม่ใส่ใจอารมณ์ที่มารบกวนให้เรา
กระทำชั่ว

คุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการของครู

- 1) **ขยัน** คือ ความตั้งใจเพียรพยายาม ทำหน้าที่ การงานอย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอ อดทน ความขยันต้องปฏิบัติควบคู่กับการใช้สติปัญญาแก้ปัญหาจนเกิดผลสำเร็จ
- 2) **ประหยัด** คือ การรู้จักเก็บออม ถนอมใช้ทรัพย์สินสิ่งของแต่พอควรพอประมาณให้เกิดประโยชน์คุ้มค่า ไม่ฟุ่มเฟือย ฟุ้งเฟ้อ
- 3) **ซื่อสัตย์** คือ ประพฤติตรงไม่เอินเอียงไม่มีเล่ห์เหลี่ยม มีความจริงใจ ปลอดจากความรู้อี้อ ล้ำเอียง หรืออคติ
- 4) **มีวินัย** คือ การยึดมั่นในระเบียบแบบแผนข้อบังคับและข้อปฏิบัติ ซึ่งมีทั้งวินัยในตนเอง และวินัยต่อสังคม

- 5) **สุขภาพ** คือ เรียบร้อย อ่อนโยน ละมุนละม่อมมีกิจกรรมารยาทที่ดีงาม มีสัมมาคารวะ
- 6) **สะอาด** คือ ปราศจากความมัวหมองทั้งกาย ใจ และสภาพแวดล้อม ความโปร่งใสเป็นที่เจริญตา ทำให้เกิดความสบายใจแก่ ผู้พบเห็น
- 7) **สามัคคี** คือ ความพร้อมเพียงกัน ความกลมเกลียวกัน ความปรองดองกัน ร่วมใจกัน ปฏิบัติงานให้บรรลุผลตามที่ต้องการ
- 8) **มีน้ำใจ** คือ ความจริงใจที่ไม่เห็นแก่เพียงตัวเองหรือเรื่องของตัวเอง แต่เห็นอกเห็นใจในเพื่อนมนุษย์ มีความเอื้ออาทร เอาใจใส่ ให้ความสนใจในความ ต้องการ ความจำเป็น ความทุกข์สุขของผู้อื่น และพร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลกันและกัน

คุณธรรมของครูเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน

อิทธิบาท 4

อิทธิบาท หมายถึง การดำเนินไปสู่ความสำเร็จ /หลักธรรมสำหรับการทำงาน ซึ่งประกอบด้วยองค์ธรรม 4 ประการ คือ

1) ฉันทะ คือ ความยินดี พอใจในวิชาชีพครู มีความรักความศรัทธาที่จะเป็นครู

เมื่อผู้ประกอบวิชาชีพครู เป็นครูด้วยใจรัก มีความชอบ ย่อมมีความตั้งใจในการทำหน้าที่ครู โดยมีความตั้งใจในการสอน มีการเตรียมการสอนที่เหมาะสมกับเด็กตามวัยและความแตกต่างของเด็ก มีการสอนที่น่าสนใจ สนุกสนาน ทำให้เด็กมีความรู้และคุณธรรม เพราะครูจะสั่งสอนด้วยความรัก ความเมตตา หวังดี

2) วิริยะ คือ ความเพียรพยายามในการประกอบวิชาชีพครู

โดยมีความเพียรพยายามที่จะสอนเด็กให้ได้ผลทั้งทางวิชาการความรู้ และคุณธรรม ไม่ย่อท้อในงานที่หนัก จะใช้ความขยัน ใช้ความเพียร ใช้ความพยายาม ในการพัฒนาศิษย์ให้เป็นคนที่มีความรู้ ความสามารถควบคู่กับมีคุณธรรม

3) จิตตะ คือ การเอาใจใส่ในความเป็นครู คิดเสมอว่าครูเป็นอาชีพสำคัญ

ในการพัฒนาตนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์จึงมีจิตเอาใจใส่ในการทำงานให้เกิดผลดีแก่ศิษย์ ตั้งใจในการศึกษาค้นคว้าวิชาการที่ดีที่เหมาะสมที่จะฝึกฝนให้ศิษย์มีการพัฒนาในทุกด้าน กล่าวย่อ ๆ ก็คือ มีจิตใส่ใจในการทำหน้าที่ของครูให้ดีที่สุด

4) วิมังสา คือ การหมั่นตรិตรอง คิดพิจารณาด้วยหลักเหตุและผลในการทำหน้าที่ครูว่า ทำได้ดี มีประสิทธิภาพหรือไม่

มีงานอะไรที่ต้องทำเพิ่มเติมเพื่อการพัฒนาเด็กให้เกิดประสิทธิผลที่ดีขึ้นมีสิ่งใดที่ยังไม่ ค่อยดี ต้องมีการพัฒนาปรับปรุงแก้ไข ก็พยายามแสวงหาแนวทางที่เหมาะสมในการแก้ไขสิ่ง นั้น เช่น ค้นหาวิธีการสอนแบบใหม่ ๆ ที่เหมาะสมกับเด็กในยุคปัจจุบัน

พลัธรรม 5

องคัธรรมนี้ช่วยในการทำหน้าทีให้ประสบความสำเร้ง ประกอบด้วยองคัธรรม 5 ประการ คือ

- 1) ศรัทธาผละ คือ ศรัทธา ความเชือ
- 2) วิริยะผละ คือ วิริยะหรือความเพียร
- 3) สติผละ คือ สติ ความระลึกได้
- 4) สมาธิผละ คือ สมาธิหรือความตั้งใจมั่น
- 5) ปัญญาผละ คือ ปัญญา ความรอบรู้

1) ศรัทธาผละ

คือ ความเชื่อที่ประกอบด้วยปัญญา โดยครูต้องมีความเชื่อในทางที่ชอบ เชื่อในสิ่งที่ควรเชื่อ เช่น เชื่อว่าทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว เชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมซึ่งเป็นความเชื่อเกี่ยวกับหลักเหตุและผล

2) วิริยะผละ

คือ ความพากเพียรพยายามในการทำอะไรร่ ๆ ก็ตาม ถ้าทำบ่อย ๆ ทำติดต่อบากบั่นอย่างสม่ำเสมอทำให้เกิดพลัง ถ้าครูมีความเพียรในทางที่ชอบ เช่น เพียรเลิกละความชั่ว เพียรระวังไม่ให้ความชั่วเกิดขึ้น เพียรทำความดีสม่ำเสมอ

3) สติผละ

คือ ความระลึกได้ กล่าวคือ ครูต้องมีความระลึกความรู้สึกตัวในการกระทำ การพูด การคิด โดยสามารถพิจารณาได้ว่าเหมาะสมหรือไม่ กับตนเอง กับบุคคลอื่น กับสถานการณ์ กับกำลังที่ตนมีอยู่

4) สมာธิพละ

คือ ความมุ่งมั่นหรือความตั้งใจเป็นองค์ธรรมที่ทำให้จิตตั้งมั่นในอารมณ์เดียว ทำให้จิตมีพลัง มีความหนักแน่นมั่นคงในสิ่งที่เบญกุศล พลังสมาธินี้จะเป็นกำลังในการต่อต้านความฟุ้งซ่านมิให้เกิดขึ้นภายในจิตใจตนเอง ทำให้มีความมุ่งมั่นที่จะทำงานให้สำเร็จ

5) ปัญญาพละ

คือ ความรอบรู้ ความเข้าใจสภาพธรรม ความรอบรู้ของครู นอกจากความรอบรู้ด้านวิชาการแล้ว ก็ควรมีความรอบรู้ว่าอะไรดี อะไรชั่ว อะไรควรทำ อะไรไม่ควรทำ อะไรจริง อะไรเท็จ อะไรเป็นประโยชน์ อะไรไม่เป็นประโยชน์

หลักคุณธรรมในการทำงาน

ครูต้องสัมพันธ์กับบุคคลต่าง ๆ ครูจึงต้องมีลักษณะนิสัยที่ดีที่ควรประพฤติปฏิบัติในการประกอบอาชีพ ให้การทำงานประสบความสำเร็จ

- 1) ความมีสติสัมปชัญญะ - การควบคุมตนเองให้พร้อม มีสภาพตื่นตัว ใช้ปัญญาและเหตุผลในการตัดสินใจ รอบคอบ เหมาะสม และถูกต้อง
- 2) ความซื่อสัตย์สุจริต - ประพฤติปฏิบัติอย่างตรงไปตรงมาทั้งกาย วาจา และใจ ไม่คิดคดทรยศ ไม่คดโกง และไม่หลอกลวงใคร
- 3) ความขยันหมั่นเพียร - ความพยายามทำงานอย่างแข็งขัน ด้วยความมุ่งมั่นเอาใจใส่อย่างจริงจัง
- 4) ความมีระเบียบวินัย - แบบแผนที่วางไว้เป็นแนวทางในการปฏิบัติดำเนินการให้ถูกลำดับ ถูกที่ มีความเรียบร้อย ถูกต้องเหมาะสมกับจรรยาบรรณ ข้อบังคับ ข้อตกลง กฎหมาย และศีลธรรม
- 5) ความรับผิดชอบ - ความเอาใจใส่มุ่งมั่นตั้งใจต่องาน
- 6) ความมีน้ำใจ - ปราศจากอคติมีเมตตาจิต ช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นทุกข์
- 7) ความประหยัด - การรู้จักใช้ รู้จักออม
- 8) ความสามัคคี - มีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียว

มรรคมีองค์ 8

หนทางแห่งการดับทุกข์ เป็นทางสายกลาง (มัชฌิมาปฏิปทา) คือ ทางที่นำไปสู่การพ้นทุกข์ มี 8 ประการ

1. สัมมาทิฏฐิ คือ การเห็นชอบ หมายถึง ความเห็น หรือ การเข้าใจในสิ่งที่ถูกต้อง และดิงามตามแนวทางแห่งอริยสัจ 4

องค์ที่ก่อให้เกิดสัมมาทิฏฐิมี 2 อย่าง คือ

1) ปรโตโฆสะ คือ ความเห็นชอบที่มาจากปัจจัยรอบด้าน เช่น คำบอกเล่า ข่าวสาร คำสั่งสอน ตำรา เป็นต้น

2) โยนิโสมนสิการ คือ การรู้จักคิด วิเคราะห์ในเหตุ และผล อันนำมาซึ่งปัญญา คือ การรู้แจ้ง โดยใช้ข้อมูลข่าวสารหรือแหล่งความรู้ต่าง ๆ จาก ปรโตโฆสะ มาประกอบ

2. สัมผัสกับปะ คือ การดำริชอบ การคิดชอบ หมายถึง การรู้จักคิดในทางที่ถูก ที่ควรบนพื้นฐานของศีลธรรมอันงามที่ปราศจากการคิดโลภในความอยากของตน การคิดพยาบาท อาฆาตแค้น และการคิดที่จะเบียดเบียนผู้อื่นให้เสียหาย

3. สัมมาวาจา คือ การเจรจาชอบ หมายถึง การพูดจาชอบในทางที่ถูกที่งาม อันประกอบด้วยเว้นจากการพูดจริง เว้นจากการพูดส่อเสียด เว้นจากการพูดคำหยาบ และเว้นจากการพูดกลับคำ

4. สัมมากัมมันตะ คือ การประพฤติชอบ หมายถึง การประพฤติปฏิบัติในทางที่ถูกต้องอันควร สัมมากัมมันตะในทางโลกท่านพึงให้ละเว้นจากกายทุจริต 3 ประการ คือ ละซึ่งการพรากชีวิต, การละซึ่งการลักทรัพย์, ละซึ่งการประพฤติผิดในกาม

5. สัมมาอาชีวะ คือ การเลี้ยงชีพชอบ หมายถึง การประกอบอาชีพหรือการหาเลี้ยงชีพด้วยความสุจริต ด้วยการใช้ปัญญา และความรู้ของตนในการประกอบอาชีพบนพื้นฐานของความถูกต้อง ปราศจากการประพฤติดันผิดต่อศีลธรรมอันงาม

มิจฉาอาชีวะ 5 ประการ คือ การค้าขายอาวุธสงคราม, การค้าขายมนุษย์, การค้าขายสัตว์ค้าขายเนื้อสัตว์ต้องห้ามตามหลักศาสนา, การค้าขายน้ำเมาและสารเสพติด, การค้าขายยาหรือสารสำหรับการทำพิษต่อคนหรือสัตว์

6. สัมมาวายามะ คือ การเพียรชอบ หมายถึง ความเพียรในการทำงานหรือความเพียรในการประพฤติต่อคุณงามความดี

ได้แก่ การเพียรรักษาสิ่งที่ดีที่เกิดขึ้นแล้วให้ยังคงอยู่เป็นนิจ, ป้องกันมิให้ตนประพฤติอยู่ในอกุศลกรรม, การเพียรสร้างกุศลกรรมอันที่ยังไม่เกิดให้เกิดขึ้น, การเพียรรักษาสิ่งที่ดีที่เกิดขึ้นแล้วให้ยังคงอยู่เป็นนิจ

7. สัมมาสติ คือ การตั้งสติชอบ หมายถึง การตั้งสติได้ การระลึกได้ ไม่พัวพันเพื่อน ไม่เลื่อนลอย สามารถระวังตัวมิให้ประพฤตินอนหลงเข้าไปในวังวนของกิเลสทั้งหลาย อะไรควรทำ อะไรไม่ควรทำ รวมถึงการตื่นตัวในหน้าที่ การสำนึกในหน้าที่อยู่เสมอ ลักษณะของการมีสติ

1) ระลึกได้ว่า สิ่งที่จะกระทำหรือกำลังกระทำมีประโยชน์หรือไม่ เป็นเรื่องดีหรือเรื่องชั่ว

2) ระลึกได้ว่า สิ่งที่จะกระทำหรือกำลังกระทำเหมาะกับตนหรือไม่

3) ระลึกได้ว่า สิ่งที่จะกระทำหรือกำลังกระทำมีผลดีหรือร้าย

4) ระลึกได้ว่า สิ่งที่จะกระทำหรือกำลังกระทำเป็นเรื่องงมงายหรือไม่

5) ระลึกได้ว่า สิ่งที่จะกระทำหรือกำลังกระทำมีโอกาสสำเร็จหรือไม่

8. สัมมาสมาธิ คือ การตั้งมั่นชอบ หมายถึง การตั้งมั่นในจิต การมีจิตแน่วแน่ต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง คือ มีจิตเป็นหนึ่งร่วมกับสิ่งใด ๆ แบ่งเป็น 3 ระดับ คือ

1) **ขณิกสมาธิ** คือ สมาธิชั่วคราว เป็นสมาธิที่เกิดขณะทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งในการดำเนินชีวิต เช่น การทำงาน การท่องเที่ยว เป็นต้น

2) **อุปจารสมาธิ** คือ สมาธิจวนจะแน่วแน่ เป็นสมาธิที่เกิดจากการกำหนดจิตต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งในชั่วขณะ ที่ไม่ได้ดำเนินไปอย่างต่อเนื่องจนถึงการมีจิตรวมเป็นหนึ่งกับสิ่งนั้น เช่น การกำหนดจิตต่อลมหายใจเข้าออกได้ชั่วคราว เพราะเกิดจิตเลื่อนลอยไปนึกถึงสิ่งอื่น

3) **อัปปนาสมาธิ** คือ สมาธิที่แน่วแน่เป็นหนึ่ง เป็นสมาธิที่เกิดจากการกำหนดจิตต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ดำเนินไปอย่างต่อเนื่องจนสามารถกำหนดจิตแน่วแน่รวมเป็นหนึ่งกับสิ่งนั้นได้ เช่น จิตรับรู้ และแน่วแน่ต่อลมหายใจเข้าออก

พรหมวิหาร 4

ธรรมของพรหม เป็นธรรมอันประเสริฐของผู้ที่ทำหน้าที่เป็นที่พึ่งของผู้อื่น ผู้เป็นผู้นำ ผู้เป็นผู้ใหญ่

1. เมตตา คือ ความคิดปรารถนาดี ต้องการให้ผู้อื่นมีความสุข มีความรักผู้อื่น ปรารถนาเกื้อกูลให้ผู้อื่นพ้นจากทุกข์

2. กรุณา คือ ความสงสารและช่วยให้ผู้อื่นพ้นจากความทุกข์ ความเดือดร้อน โดยลงมือปฏิบัติ ช่วยเหลือในสิ่งที่ทำได้

3. มุทิตา คือ ความยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดีหรือมีความสุขก็มีใจแช่มชื่นเบิกบานไปด้วย และพร้อมที่จะช่วยเหลือสนับสนุนไม่กีดกันริษยาเมื่อผู้อื่นมีความสามารถมากกว่า

4. อุเบกขา คือ ความวางเฉย วางใจเป็นกลางไม่เอนเอียงไปเพราะความชอบ ความชัง ความเกลียด หรือความกลัว ทำใจให้มั่นคงตั้งอยู่ในความยุติธรรม

สังคหวัตถุ 4

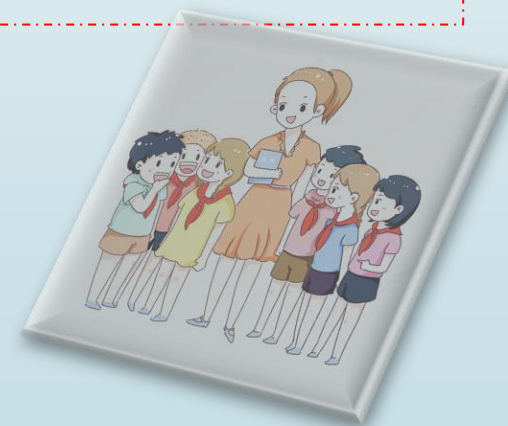
เป็นธรรมที่ยึดเหนี่ยวจิตใจคน หรือธรรมที่ช่วยให้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกันซึ่งหากครูประพฤติปฏิบัติประจำ จะทำให้ครูมีเสน่ห์ เป็นที่รักของศิษย์

- 1. ทาน** คือ การให้ปัน การเสียสละ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่
- 2. ปิยวาจา** คือ การพูดจาไพเราะ พูดด้วยถ้อยคำสุภาพ พูดด้วยน้ำเสียงนุ่มนวล พูดชี้แจงในสิ่งที่เป็นประโยชน์ พูดให้กำลังใจ
- 3. อุตถจริยา** คือ การบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น เป็นการปฏิบัติสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อกัน การมีน้ำใจช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทนด้วยกำลังความคิด กำลังกาย และกำลังทรัพย์
- 4. สمانัตตตา** คือ การปฏิบัติตน เสมอต้นเสมอปลาย ทำตัวเป็นกันเองกับผู้อื่น ไม่ถือเขาถือเรา ผูกมิตรกับผู้อื่น ร่วมเผชิญและแก้ปัญหาเพื่อประโยชน์สุขแก่ส่วนรวม

เบญจศีล และเบญจธรรม

เบญจศีลหรือศีล 5 คือ ข้อปฏิบัติในชีวิตประจำวันสำหรับผู้มีอาชีพครู และบุคคลทั่วไป ศีล 5 เป็นข้อปฏิบัติเพื่อรักษา กายและวาจา ใจ ให้เป็นปกติเรียบร้อยดีงาม

เบญจธรรม คือ หลักธรรมที่ครูควรปฏิบัติเพื่อให้เป็นผู้มีศีล มีธรรม

เบญจศีล	เบญจธรรม
<p>1. ปาณาติปาตา เวรมณี คือ งดเว้นจากการฆ่า การทำร้ายร่างกาย การทรกรรมสัตว์ ครุไม่ควรเบียดเบียน ทำร้ายร่างกายและจิตใจศิษย์และผู้อื่น</p>	<p>1. เมตตา กรุณา ได้แก่ ความคิดปรารถนาจะให้เราปราศจากทุกข์ให้มีความสุข คุณธรรมข้อนี้ครูจึงคิดเกื้อกูลศิษย์ จึงไม่ทำให้ผิดศีลข้อ 1</p>
<p>2. อทินนาทานา เวรมณี คือ งดเว้นจากการลักทรัพย์และถือเอาสิ่งของที่ไม่ให้มาเป็นของตัวเอง</p>	<p>2. สัมมาอาชีวะ คือ ประกอบอาชีพที่สุจริต มีรายได้ รู้จักใช้จ่าย มีความพอดี มีหิริ โอตตัปปะ คือ ความละอาย และเกรงกลัวต่อบาป คุณธรรมข้อนี้อุดหนุนครูผู้มีศีลให้รักษาศีลให้มั่นคงยั่งยืนได้ จึงทำให้ไม่ผิดศีลข้อ 2</p>

3. กามเมตฺตุนิฉายา เวมณี คือ งดเว้นจากการประพฤตินิคมุฏฺเฐนและของรักคนอื่น ผู้เป็นครูพึงระมัดระวังไม่ควรผิดลูกผิดเมียผู้อื่น ควรประพฤติเป็นแบบอย่างที่ดีสมกับความเป็นครู

4. มุสาวาทา เวมณี คือ งดเว้นจากการพูดเท็จ ไม่พูดโกหกหลอกลวงหรือพูดต่อเสียดที่ขัดแย้งกับความเป็นครู

3. กามสังวร คือ ความสำรวมอินทรีย์ ระมัดระวังตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจทำให้ ความใคร่ในกามคุณ คือ การติดในรูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส ลดน้อยลงมีความสำรวมเกิดขึ้น จึงทำให้ไม่ผิดศีลข้อ 3

4. ความซื่อสัตย์ คือ การพูดความจริง ประพฤติตนเป็นคนตรง คือ มีความเที่ยงธรรม มีความรักดี มีความซื่อตรง มีความกตัญญูจึงไม่ผิดศีลข้อ 4

5. สุราเมรยมัชชปมาทัญจนา เวมณี คือ งค
เว้นจากการดื่มน้ำเมา คือ สุราเมรัย สิ่งเสพ
ติดและสิ่งมีโทษทุกอย่าง อันเป็นต้นแห่ง
ความประมาท ศีลข้อ 5 นี้ นับว่ามี
ความสำคัญที่สุดในเบญจศีล เพื่อให้คนรู้จัก
รักษาศติของตนให้บริบูรณ์

5.สติ คือ การรู้สึกรู้ตัว ทำให้ชีวิตไม่ประมาท เพราะ
รู้ว่าอะไรดี อะไรชั่ว ทำให้ไม่เผลอกกัลลวกับสิ่งที่จะ
ทำให้ชีวิตตกต่ำ เช่น สุราเมื่อกคนดื่มกินก็ทำให้มีน
เมาและขาดสติ การมีสติจึงไม่ผิดศีลข้อ 5

THANK
YOU!

กิจกรรมบทที่ 4 วิเคราะห์ข่าวเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมของครู

- นักศึกษาแบ่งกลุ่มๆ ละประมาณ 5-6 คน
- สืบค้นข่าวต่างๆ ที่เกี่ยวกับพฤติกรรมของครู มากลุ่มละ 3 ข่าว
- วิเคราะห์คุณธรรมจริยธรรมของครูจากข่าว
- ส่งงานและนำเสนอในชั้นเรียน

หัวข้อคุณธรรม

1. คุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการของครู
2. อิทธิบาท 4
3. พละธรรม 5
4. หลักคุณธรรมในการทำงาน
5. คุณธรรม 4 ประการของ ร.9
6. มรรคมี่องค์ 8
7. พรหมวิหาร 4
8. สัจวัตถุ 4
9. เบญจศีล และเบญจธรรม